

LAGUTSKOTTETS UTLÅTANDE 10/2012 rd

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2013

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 21 september 2012 regeringens proposition om statsbudgeten för 2013 (RP 95/2012 rd) till finansutskottet för beredning.

Lagutskottet har med stöd av 38 § 3 mom. i riksdagens arbetsordning beslutat att inom sin behörighet lämna ett utlåtande om budgetpropositionen till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- justitieminister Anna-Maja Henriksson
- avdelningschef, överdirektör Kari Kiesiläinen, biträdande avdelningschef Arto Kujala

och ekonomidirektör Harri Mäkinen, justitieministeriet

- konsultativ tjänsteman Niko Ijäs, finansministeriet
- president Pauliine Koskelo, högsta domstolen
- president Pekka Vihervuori, högsta förvaltningsdomstolen
- förvaltningsdirektör Tarja Honkanen, Helsingfors tingsrätt
- generaldirektör Esa Vesterbacka, Brottsåtgärdsmyndigheten.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Rovaniemi hovrätt
- marknadsdomstolen
- försäkringsdomstolen
- Riksåklagarämbetet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

I budgetpropositionen för 2013 är anslagen för justitieministeriets förvaltningsområde 869 miljoner euro. Det är 36 miljoner euro (4 %) mer än i 2012 års budget om man bortser från valutgifterna som varierar från år till år. Anslagstillskottet beror bl.a. på att lönerna justerats i enlighet med tjänstekollektivavtalet, ersättningarna för brottsskador ökat och momsutgifterna stigit.

Bland de positiva inslagen i budgetpropositionen kan nämnas anslagsökningen på 6,4 miljo-

ner euro för att få igång de allmänna domstolarnas och åklagarväsendets ärendehanteringssystem (AIPA). Lagutskottet har tidigare (se bl.a. LaUU 18/2011 rd, LaUU 13/2010 rd, LaUU 6/2010 rd och LaUU 15/2008 rd) starkt pläderat för projektet, som är ytterst angeläget för att höja effektiviteten och produktiviteten. Men observeras bör att datatekniken är föråldrad även vid förvaltningsdomstolarna och att informationsystemen därför behöver ses över också där.

Domstolarna, åklagarna och utsökningen föreslås få sina anslag för bekämpning av ekonomisk brottslighet och svart ekonomi ökade med

sammanlagt 0,6 miljoner euro. För att ärendena ska kunna behandlas snabbt och smidigt genom hela kedjan är det viktigt att resurstilldelningen sker balanserat mellan alla myndigheter som medverkar i kampen mot svart ekonomi. Dessutom är det rimligt att anpassa resurstilldelningen regionalt efter arbetsbördan.

Ett annat välkommet inslag är att utmätningen får ett tilläggsanslag på en miljon euro för att antalet utskottens ärenden ökat. Dessutom gör budgetpropositionen det möjligt att vid 11 tingsrätter fortsätta försöket med den s.k. Follo-modellen, dvs. medling i vårdnadstvister med sakkunnighjälp. Anslag har också avsatts för att få behandlingen av asylärenden att löpa vid förvaltningsdomstolarna. Med de resurser som åklagarsväsendet har att förfoga över uppges man kunna bibehålla verksamheten vad gäller omfattning och effekter på ungefär tidigare nivå, förutsatt att ärendena inte ökar radikalt.

Å andra sidan kommer det ekonomiska läget att fortsätta vara kärvt och statens försämrade finansieringsmöjligheter avspeglas även i justitieministeriets förvaltningsområde. Till följd av regeringsprogrammet har i budgetpropositionen gjorts anslagsnedskärningar på ca 14 miljoner euro. Det är 5 miljoner mer än i årets budget.

Utskottets generella bedömning efter erhållen information är att det finansiella läget inom justitieministeriets förvaltningsområde i det stora hela kan anses tillfredsställande. Men det är tydligt att situationen kommer att försämrast under de närmaste åren. Krav ställs på stora utgiftsnedskärningar, och för ett arbetskraftsintensivt förvaltningsområde innebär det även personalreduktion. Det gäller att systematiskt och med framförhållning förbereda sig på utgiftsnedskärningar, poängterar utskottet.

Domstolarna

Utskottet är särskilt oroat över domstolarnas basfinansiering och har flera gånger under de senaste åren fäst allvarlig uppmärksamhet vid frågan (se bl.a. LaUU 18/2011 rd, LaUU 17/2011 rd, LaUU 13/2010 rd och LaUU 6/2010 rd). Trots de positiva påslagen för vissa ändamål innebär budgetpropositionen för 2013 att basfi-

nanseringen stramas åt ytterligare. Enligt uppgift kommer läget obönhörligen att leda till personalminskningar, eftersom nästan 80 % av domstolarnas utgifter består av personalutgifter. Utskottet vidhåller sin tidigare åsikt att man oavsett det svåra ekonomiska läget måste dimensionera domstolsresurserna så att domstolarna som sig bör kan uppfylla kraven på rättssäkerhet enligt grundlagen och internationella förpliktelser. I sista hand är det rättegångsprocessernas längd och garantin för rättstrygghet som drabbas av att resurserna inte räcker till.

Samtidigt står det klart att man djärvt måste se över de nuvarande strukturerna och rutinerna för att utveckla verksamheten. Utskottet noterar med tillfredsställelse att justitieministeriet tillsatt en delegation för att bereda ett rättssäkerhetsprogram i syfte att förkorta den totala rättegångstiden och förbättra rättssäkerheten. Delegationen, som har till uppgift att fundera på åtgärder på sikt, ska vara klar med sitt arbete vid utgången av 2015. Dessutom ska den före utgången av 2012 ta fram ett förslag till anpassningsprogram för justitieministeriets förvaltningsområde i enlighet med kravet i de statsfinansiella ramarna för 2013–2016. Mot bakgrund av det ovan relaterade anser utskottet att delegationens arbete är i högsta grad nödvändigt. Men det är helt klart att ingen av de nödvändiga åtgärderna kan fås att få full effekt redan under den pågående ramperioden. Följaktligen måste domstolarnas nuvarande basfinansiering hålla en adekvat nivå.

Det finns planer på inskränkningar i hovrättsnätet. Därför måste tingsrätterna ha de resurser de behöver för att kunna ge en fullgod rättssäkerhet så att behovet att överklaga minskar, understryker utskottet. Det är t.ex. viktigt att tingsrätterna i förekommande fall kan använda sig av förstärkta sammansättningar, för erfarenheter ger vid handen att sådana sammansättningar stärker den juridiska expertisen samtidigt som de gör processen effektivare och snabbare. Men inte ens med nuvarande personalnumerär lär det alltid vara möjligt att använda förstärkta sammansättningar.

De regionala skillnaderna i arbetsbördan har ökat stadigt. Vid exempelvis Helsingfors tingsrätt uppges de personella resurserna inte matcha arbetsbördan, och där arbetar fortgående tiotals visstidsanställda domare. Ärendebalansen är enorm och sjukfrånvarosiffrorna ligger över medelvärdet för allmänna domstolar. Tingsrätten har också svårt att uppnå de behandlingstider som justitieministeriet satt som mål. Det här beror dels på de knappa resurserna, dels andra faktorer så som ärendestrukturen. Läget är allt annat än bra, menar utskottet, och anser att resurserna bör allokeras med särskild hänsyn till hur arbetsbördan fördelar sig regionalt.

Marknadsdomstolen har tidigare fått ett temporärt resurstillskott för att avbeta ärendebalansen och har med de pengarna kunnat anställa visstidspersonal. Visstidsdomarnas arbetsinsats rapporteras fortfarande vara nödvändig. Utskottet ser det viktigt att detta behov tillgodoses.

Brottpåföljdsmyndigheten

Det positiva för Brottpåföljdsmyndigheten är att den fått 1,2 miljoner euro extra för att göra reparationer i fängelser och göra sig kvitt celler utan toalett. Budgetpropositionen för 2013 uppges sammantaget sett vara tillfredsställande för Brottpåföljdsmyndigheten, men om man ser till rambesluten kommer läget att bli avsevärt kärvarre. Vid Brottpåföljdsmyndigheten har man metodiskt och med framförhållning berett sig på utvecklingen och tagit fram en ekonomisk anpassningsplan för 2012—2016. Dessutom har myndigheten i samråd med Senatfastigheter gjort en lokalutredning som går igenom alla lokaler och deras livscykel samt investeringsbehovet för deras vidkommande. Vidare har en utredningsman

utsedd av Brottpåföljdsmyndigheten kommit med en rapport om klassificering av lokalerna efter bevakningsintensiteten. Meningen är att utifrån lokalutredningen och rapporten om bevakningsnivån ta fram en lokalvision för myndigheten fram till 2025 och en plan för vilka överflödiga lokaler myndigheten kan göra sig av med.

Avsikten är också att utveckla Brottpåföljdsmyndighetens verksamhet med hjälp av ett utvecklings- och klientdatasystem (ATJ). Utskottet understryker att det måste finnas resurser att genomföra projektet.

Avslutningsvis vill utskottet sätta fokus på de höga hyrorna och lokalkostnaderna inom justitieministeriets förvaltningsområde. Utskottet har yttrat sig i frågan upprepade gånger (se LaUU 6/2010 rd, LaUU 19/2009 rd, LaUU 5/2009 rd, LaUU 15/2008 rd och LaUU 5/2008 rd) och konstaterat att det nuvarande systemet är otillfredsställande, dvs. att man betalar höga hyror till ett statligt affärsverk för bl.a. fängelselokalerna (LaUU 15/2008 rd och LaUU 12/2007 rd). Det är problematiskt att man hela tiden måste använda en allt större del av de knappa anslagen till hyresutgifter. Dessutom ingås hyresavtalen ofta för lång tid och medger ingen flexibilitet. Därför kan det vara svårt att genomföra behövlig ny- och ombyggnation och spara pengar. Utskottet menar att det behövs större flexibilitet i lokalarrangemangen inom statskoncernen.

Ställningstagande

Lagutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan och vinnlägger sig särskilt om att trygga domstolarnas resurser.

LaUU 10/2012 rd — RP 95/2012 rd

Helsingfors den 9 oktober 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Anne Holmlund /saml
vordf. Stefan Wallin /sv
medl. James Hirvisaari /saf
Johanna Jurva /saf
Suna Kymäläinen /sd
Antti Lindtman /sd
Markku Mäntymaa /saml
Johanna Ojala-Niemelä /sd
Aino-Kaisa Pekonen /vänst

Jaana Pelkonen /saml
Arto Pirttilahti /cent
Kristiina Salonen /sd
Jani Toivola /gröna
Kari Tolvanen /saml
Ari Torniainen /cent
Peter Östman /kd
ers. Anne Louhelainen /saf.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.